

Zouhar, Jan

Za docentem Hanušem Steinerem

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. B, Řada filozofická.
1984, vol. 33, iss. B31, pp. [85]-87

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/106486>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ZA DOCENTEM HANUŠEM STEINEREM

Dne 19. července 1982 zemřel docent PhDr. Hanuš Steiner, kandidát filozofických věd, bývalý dlouholetý učitel marxisticko-leninské filozofie na UJEP.

Docent Hanuš Steiner se narodil 15. května 1919 v Brně v rodině řemeslníka a obchodníka, který byl levicově orientován. V Miroslavi na okrese Znojmo navštěvoval německou obecnou a měšťanskou školu. V roce 1934 přešel na české gymnázium do Brna. Během středoškolských studií se postupně Hanuš Steiner marxisticky politicky i ideově orientoval, k čemuž přispělo jak brněnské prostředí, účast v pokrokovém, levicově a komunisticky orientovaném studentském hnutí, tak vliv složitých sociálních a národnostních poměrů v Miroslavi. Léta protektorátu a nacistické okupace znamenaly pro Hanuše Steinera nejtěžší a nejtragičtější období jeho života. Když byla Miroslav v říjnu 1938 obsazena německou armádou, přestěhovala se Steinerova rodina do Ivančic. Po maturitě na gymnáziu v Brně v roce 1939 pracoval Hanuš Steiner v soustružnické dílně svého otce v Ivančicích, od roku 1941 do března 1942 jako dělník na dole Kukla v Oslavanech. V dubnu 1942 byla celá rodina transportována nejprve do Terezína a začátkem roku 1943 do koncentračního tábora Osvětim. Hanuš Steiner zde navázal styky s ilegální táborovou komunistickou organizací a díky mezinárodní solidaritě vydržel utrpení až do evakuace osvětimského tábora v lednu 1945. S transportem smrti pak přešel do Mauthausenu, kde se v květnu 1945 dočkal osvobození a konce války. V koncentračních táborech za druhé světové války zahynuli jeho rodiče i další blízcí příbuzní.

Po válce se Hanuš Steiner zapsal na filozofickou fakultu v Brně a studoval učitelský obor ruština — angličtina. Od roku 1948 do září 1950 s přestávkou od prosince 1949 do června 1950, kdy byl vedoucím učebního oddělení školského referátu KNV v Brně, působil jako středoškolský profesor na 2. obchodní akademii, později 2. vyšší hospodářské škole v Brně. V říjnu 1950 se stal vedoucím brněnské odbočky Státního ústavu moderních řečí, později Státního ústavu jazykového v Brně. 1. srpna 1952 přišel Hanuš Steiner jako vysokoškolský učitel na brněnskou uni-

verzitu. Nejprve působil na celouniverzitních katedrách základů marxismu-leninismu a dialektického a historického materialismu (učil na farmaceutické, lékařské a filozofické fakultě), později přednášel na filozofické fakultě na katedře filozofie a metodologie věd. Na filozofické fakultě se habilitoval a byl v roce 1966 ustanoven docentem. V sedmdesátých letech až do svého odchodu do důchodu v roce 1976 pracoval na katedře filozofie, sociologie a logiky FF UJEP jako samostatný odborný pracovník specialista. Za politickou a veřejnou činnost bylo Hanuši Steinerovi uděleno státní vyznamenání Za zásluhy o výstavbu, čestný odznak Svazu protifašistických bojovníků, pamětní odznak druhého národního odboje a další medaile a uznání.

Nesmírně široký rozhled po naší i zahraniční literatuře filozofické i z oborů příbuzných a vynikající znalosti cizích jazyků byly východiskem pro vědeckou a pedagogickou činnost Hanuše Steinera. Pracovitost, soustředěnost a houževnatost, hluboký zájem o filozofické problémy naší doby přinesly zákonitě četné pozoruhodné výsledky. Docent Steiner se cílevědomě zabýval především otázkami historického materialismu, zejména problematikou společenského vědomí. Filozofická, sociologická i psychologická veřejnost sledovala se zájmem Steinerovy články a studie ve vědeckém a stranickém tisku a sbornících.

Nesporně nejvýznamnější část odkazu Hanuše Steinera je soustředěna na teoretickou analýzu propagandy. Fenoménu propagandy se Steiner soustavně věnoval od konce padesátých let a výsledky své práce publikoval postupně v Přehledu vědecké a pedagogické práce kateder marxismu-leninismu, r. V, č. 1, ve Sborníku prací filozofické fakulty brněnské univerzity, ř. G, č. 6, 7, 9 a v Nové myslí r. 1965, č. 8. Tomuto tématu byla věnována i jeho práce kandidátská, kterou obhájil na jaře 1964, a spis habilitační. Upravená a zkrácená verze habilitačního spisu vyšla pod názvem Teoretické problémy propagandy a společenského vědomí ve spisech UJEP v Brně roku 1968. Jako první ucelená marxistická analýza této problematiky u nás vzbudila pozoruhodně široký ohlas jak pro aktuálnost tématu, tak zejména pro způsob a úroveň jeho vědeckého zpracování. Autor sám zdůraznil, že mu jde především o filozofický přístup a že si neklade nárok, aby jeho práce byla pokládána za ucelenou teorii propagandy.

Steinerova monografie vychází z dosavadní marxistické literatury, věnuje pozornost dílům klasiků marxismu-leninismu i dalším marxistickým autorům. Kriticky se vyrovnává s obsahem pojmu propaganda v nemarxistických pojetích. Propagandu charakterizuje „jako komunikaci teorií podmíněných skupinovými (třídními příp. i vrstevnými a národními) zájmy (ideologií, doktrín) i jednotlivých stranických idejí a s nimi spojených společenských (morálně politických) citů. Je to komunikace, kde zdrojem zpráv jsou ideologická centra dané společnosti a určením řadoví příslušníci (masy) některých nebo všech jejích sociálních skupin, případně řadoví příslušníci jiných společností. Propagandou je taková komunikační činnost tehdy, používá-li metod, jejichž jedinou nebo hlavní funkcí je informovat příjemce tak, aby byli přesvědčeni o pravdivosti a správnosti hlediska obsaženého v propagandistově zprávě, vyvolat v nich odpovídající mínění a postoje a získat je konečně pro odpovídající spo-

lečenskou činnost.“ Steiner analyzuje komunikační prostředky propagandy, z hlediska sémantického obsahu zvukový jazyk jako nástroj propagandy a obrazné a emocionální prostředky propagandy. Z hlediska komunikačního procesu zkoumá vztah propagandy ke struktuře společenského vědomí, zejména k veřejnému mínění, analyzuje její ideologickou a poznávací funkci.

Docent Steiner se podílel na přípravě učebních textů pro posluchače filozofické fakulty, např. z oblasti dějin předmarxistického sociálně politického a filozofického myšlení. Důsledně marxistický přístup spojoval vždy s kritickým pohledem na buržoazní vědomí, myšlení a ideologii. Z tohoto aspektu se např. hlouběji zabýval kritikou freudismu. Kritika buržoazního vědomí, zájem o problematiku náboženského vědomí otázky vědeckého ateismu přivedly docenta Steinera v sedmdesátých letech ke spolupráci s Ústavem vědeckého ateismu ČSAV v Brně. Tato spolupráce trvala až do konce jeho života. Pracoval na kritické analýze některých projevů náboženského vědomí v minulosti i současnosti, věnoval se rozboru jevů souvisejících s mystikou, teosofií, okultismem a spiritismem, ale podílel se zde jako překladatel i na práci vědeckoorganizačnické a ediční. Jeho široký rozhled a zkušenosti byly cenným zdrojem poučení pro mladé začínající pracovníky.

Život docenta Hanuše Steinera poznamenaly mnohé tragické dějinné i osobní události. Dokázal se s nimi vyrovnávat důstojně, jako člověk a jako filozof a dokázal vždy soustředit duševní síly k vědecké práci. Četní přátelé, spolupracovníci a žáci budou s úctou a obdivem vzpomínat na osobnost docenta Steinera, na jeho skromnost, citlivý vztah k lidem, na jeho ochotu přátelsky pomoci, na inspirující rozmluvy s ním.

Jan Zouhar

